

СИЛВЕСТРОВДЕН ПО ТЕРЕННИ ИЗСЛЕДВАНИЯ В ЕЛЕНСКИЯ КРАЙ

Ралица Иванова

ВТУ „Св. св. Кирил и Методиѝ“

ST. SYLVESTER'S DAY: FIELDWORK RESEARCH OF THE FESTIVAL IN THE REGION OF ELENA

Ralitsa Ivanova

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo

Abstract:

The article presents ethnographic data collected in Mid-Northern Bulgaria directed to explore dynamics of traditional celebration of St. Sylvester's day.

Key words: *Ritual year, socialism, post-socialism, tradition.*

Силвестровден се чества на 15/2 януари в памет на св. Силвестър, римски папа, роден в началото на IVв. в Рим. Той управлявал цели двадесет и една години Римската църква и покръстил самия император Константин Велики (Мастаргаркова 2010: 18). В по-голяма част от Източна и Северна България празникът е известен под имената Карамановден, Силвестровден, Муковден, Риначовден или Волски празник. Почита се за здравето на едрия рогат добитък (Василева 1985: 110).

Настоящото изследване е подготвено по публикувани етнографски материали и по теренни изследвания, проведени в Еленския край през 2010 г.

В нощта срещу празника се събират момци, които са ходили да коледуват. Организираны на групи от по няколко души, те ходят „да обидят“ моми, за да покажат, че са добри стопани и вече могат

да „въртят дом”(Мастагаркова 2010: 18). Риначите обикалят домовете на стопани с биволи или друг едър добитък и изриват тора от непочистените от Коледа обори (Василева 1985: 110). Всеки от тях трябва да носи запален фенер, за да бягат караконджолите и злите сили. Докато момците „подриват добитъка”, никой от къщата не бива да излиза навън, нито да се обажда. Проговори ли някой злото ще чуе и ще влезе в къщата (Гоев 2005). Стопаните оставят на пирон зад вратата торба с ядене и шише вино. Момата пък скришом оставя и китка чемшир за любимия, усукана с ален конец и увита в шарена кърпа – белег, че чака сватове. Тежко и горко, ако някои стопани забравят почерпката. Често на сутринта намират обора задръстен до горния праг с тор, донесен и от съседните къщи, а шерка им става за подбив на хорото че, „момци ѝ наринали обора”. Такава мома смятали за „запушена” и трудно си намирала жених (Мастагаркова 2010:18).

Сред младежите в село Константин и особено в махалите, обичаят е известен като Риначовден. Ергените се събират на групи и ходят да ринат тора в оборите. Покрай полезната работа през нощта се устройват някои шегии и щуротии в дворовете. На самия ден момите дават обяд или вечеря в определен дом : „Очистват дамищата и пишат с тебешир коя мома, какво да остави баница, кървавица, зеле” (1). Всяка от момите донася ядене, а домакинята дава пиенето. На трапезата се слага обикновено кокоша яхния, свинско със зеле, сърми и баница. Обичаят е съпроводен с много танци, хора и наздравници, главно за добитъка. През годините този обичай постепенно се изменя в село Константин. Денят Силвестър е почивен за чираците. И те са хората, които поемат инициативата и ринат тора. Преди стопанинът да е станал, оборът е почистен. За доказателство риначът взема лопатата. След като видят стопаните, че оборът е почистен, заколват най-често кокошка или пиле, замесва се пита или се разточва баница, а при по-щедрите стопани и двете. На обяд се появява риначът с доказателството лопатата и получава приготвената храна заедно с ракия и вино. Всичко това занася при приятели, които се събират заедно с момичетата и организират празник. По този начин се събира информация за щедростта на стопаните и работливостта на чираците.

В по-ново време ритуалът е възстановен около 1974 г. и видоизменен. Традицията се поддържа и до днес, като група мъже и жени

на Силвестровден ходят по къщите, където се гледат животни. Има песни, закачки и пожелания за здравето на добитъка. „Събира се група, пеят се песни в домовете, влизало се при животните преди. Поканват се всички на празненството” (2). Събират се пари и правят тържествен обяд. Ритуалът е възстановен във връзка с развитието на животновъдството в личното стопанство и е насърчаван от местното ръководство, като се отпускат дребни суми за тържеството (Матеев, Даскалов 2008: 235, 236).

Волският празник в основата си е езически, след покръстването е фиксиран като християнски в чест на св. Силвестър. Той е с несъмнен очистителен характер. С почистването на обора от остатъците от миналата година да се сложи началото на нова по-здрава, по-плодородна, по-благоотворна година. В миналото биволите са изкарвали хляба на предците ни, заради което са вярвали, че биволът е брат на орача. Хората са наричали рогатото животно с най-мили думи, а чрез празника символично му се прекланят и благодарят за труда му. На Силвестровден имен ден имат: Силва, Силвана, Силвия, Серафим, Огнян, Огняна, Пламен, Пламена.

ЛИТЕРАТУРА

Василева, М., 1985: Календарни празници и обичаи. – В: Етнография на България Т.Ш, С., 1985, с. 89–138.

Гоев, А., 2005: Календарни обичаи на Балканджиите, Габрово, 2005.

Мастагаркова, З., 2010: Традициите от Богоявление до Игнажден, С., 2010, 18 с.

Матеев, М., Д. Даскалов, 2008: Бит, обреди, обичаи. – В: Нов сборник за историята на село Константин. В. Търново, 2008, с. 229–239.

Информаторки

1. Евгения Сомова – родена 1938 г. в с. Беброво, учителка

2. Стоян Пенков Стоянов – роден 1944 в с. Константин, кмет